

IN THE HIGH COURT FOR ZANZIBAR

HOLDEN AT VUGA

CIVIL APPEAL NO.65 OF 2017

(FROM CIVIL APPEAL NO.40 OF 2017 OF APPELLATE KADHI'S COURT - VUGA)

1. OTHMAN HASSAN MAHMOUD	...	...	APPELLANTS
2. TALIB HASSAN MAHMOUD			
3. KASSIM HASSAN MAHMOUD			
4. MAHMOUD HASSAN MAHMOUD			
5. AHMED HASSAN MAHMOUD			
6. ZAINAB HASSAN MAHMOUD			
7. HIDAYA HASSAN MAHMOUD			
8. ASYA HASSAN MAHMOUD			
9. ZIADA HASSAN MAHMOUD			
10. SAID HASSAN MAHMOUD			
11. ZUWENA HASSAN MAHMOUD			
12. AWESU HASSAN MAHMOUD			

(Wakisimamiwa na Katibu Mtendaji Kamisheni ya Wakfu

Ambaye imemteua Othman Hassan Mahmoud kuwa wakala wake)

VERSUS

IDDI MRISHO MAHMOUD	...	RESPONDENT
---------------------	-----	------------

HUKUMU

TAREHE YA HUKUMU: 22.10.2018

MBELE YA: MHESH. ISSA, A. A., J

SHEIKH SAMEER ZULFIKAR

SHEIKH UWESU MACHANO

SHEIKH JUMA FAKIH

SHEIKH KANI MKANGA

Hukumu hii inahusiana na rufaa iliyowasilishwa Mahakamani na kupewa namba 65 ya mwaka 2017. Rufaa hii iliwasilishwa na Wakata Rufaa 12 dhidi ya Iddi Mrisho Mahmoud. Rufaa hii inapinga uamuzi uliotolewa na Naibu Kadhi Mkuu Sk. Hassan Othman Ngwali tarehe 9.8.2017.

Kwa ufupi rufaa hii inatokana na kesi ya Madai Nam. 570 ya 2015 iliyoanzia katika Mahakama ya Kadhi wa Wilaya Mwanakwerekwe ambayo ilisikilizwa na Sk Abdulrahman Omar Bakar na kutolewa uamuzi tarehe 27.9.2016. Wadai katika kesi hiyo ni Othman Hasssan Mahmoud na wenzake 11 ambao wanasimamiwa na Katibu Mtendaji Kamisheni ya Wakfu aliyemchagua Othman Hassan Mahmoud kuwa wakala wake ambao walifungua kesi dhidi ya Iddi Mrisho Mahmoud na dai kubwa katika kesi hiyo ni nyumba iliyopo Begamoja katika Wilaya ya Mjini, Zanzibar.

Nyumba hiyo ilikuwa ikimilikiwa na Baba wa Wakata Rufaa, Hassan Mahmoud Mrisho ambaye alifariki mwaka 1995. Hassan Mahmoud alinunua nyumba hiyo mwaka 1981. Kabla ya kufariki kwa Hassan Mahmoud aliitoa nyumba hiyo kama ni hiba kwa Mpinga Rufaa, Iddi Mrisho Mahmoud katika mwaka 1986. Hicho ndio chanzo cha mgogoro uliopelekwa katika Mahkama ya Kadhi wa Wilaya. Wakata Rufaa wanadai nyumba hiyo haikutolewa hiba hivyo inapaswa kurithiwa na warathi wake ambapo Mpinga Rufaa hayumo ndani ya warathi hao. Kwa upande wa Mpinga Rufaa yeye anadai alipewa hiba nyumba hiyo wakati wa uhai wa marehemu Hassan Mahmoud. Hivyo, nyumba hiyo ni mali yake.

Kadhi wa Wilaya alitoa hukumu yake ambapo alikubali kuwa nyumba inayobishaniwa ni mali ya Mpinga Rufaa kwa vile hiba imethibiti kisheria. Wakata Rufaa hawakuridhika na uamuzi huo wa Kadhi wa Wilaya na hivyo kukata rufaa katika Mahakama ya Kadhi wa Rufaa iliyosikilizwa na Naibu Kadhi Mkuu. Naibu Kadhi Mkuu baada ya kusikiliza rufaa hiyo alitoa hukumu yake na kukubaliana na hukumu ya Kadhi wa Wilaya kuwa hiba imethibiti na vigezo vilivyotumiwa na Kadhi wa Wilaya vilikuwa ni sahihi.

Wakata Rufaa hawakuridhika na uamuzi huo na kukata rufaa katika Mahakama hii. wamewasilisha hati yao ya rufaa ikiwa na sababu sita za rufaa kama ifuatavyo:

1. Kwamba, inashangaza kwa Mhe. Sk. Hassan Othman Ngwali aliesikiliza rufaa iliyotajwa kujitosheleza kwa kusikiliza tu sababu za rufaa na kumuunga mkono Sk. Abdulrahman alieamua kuwa kutokaguliwa mahala ni sahihi bila tendo la kukaguliwa mahala kwenyewe ilhali inaeleweka kisheria kuwa kazi kubwa katika kupatikana uamuzi sahihi ingetegemewa hati husika ya kutoa hiba itafsiriwe kwa kutumia misingi ya kutafsiri hati Mahkmani ambapo lau kama Mhe. Kadhi wa Rufaa alitumia uweledi wake wa kuitafsiri hati hiyo na kama alikagua ni hoja ya Waomba Rufaa kuwa uamuzi aliutoa Kadhi hiyo wa rufaa usingekuwa kama ulivyo.
2. Kwamba, kutafsiri kisheria hati ya hiba kuna maana pan asana ambapo ni pamoja na uwadilifu kukamilika kwa vigezo vya usahihi na ubatili wa hati hiyo ya hiba na kutoshawishiwa Mtoaji hiba na au kulazimishwa kutokana na ridhaa na hiari yake mwenyewe Mtoaji ambapo ushahidi wa Talib Hassan Mohamoud umeeleza wazi kuwa Hiba hiyo haikutolewa kwa ridhaa yake Mtoaji. Ni hoja ya Waomba Rufaa kuwa kushindwa kwa Kadhi wa Rufaa kuutolea sababu ushahidi huo katika hukumu yake ni wazi kuwa Kadhi wa rufaa alipaswa ausemee lolote na kuutegemea vyenginevyo amewakosesha Waomba Rufaa haki yao bure.
3. Kwamba Mhe. Kadhi wa Rufaa alikosea kisheria na kifiqhi ya Kiislam kuunga mkono ushahidi wa Zuwana Hassan Mahmoud mtoto wa marehemu wa kumzaa, ushahidi ambao unapingana na ule wa Mwandawa A. Juma , mke wa marehemu bila ya Kadhi huyo wa Rufaa kuutolea sababu toshelevu kuhusu uzito na wepesi ilhali mashahidi wote ni wanawake ambo mbele ya Sheria ya Kiislam ushahidi wao unatawaliwa na matakwa maalum ni hoja ya waomba rufaa kuwa kutokana na kutozingatiwa hayo Mhe. Kadhi wa Rufaa kulipelekea kuwakosesha haki yao bure Waomba rufaa.
4. Kwamba Mhe. Kadhi wa Rufaa alikosea kisheria za Kiislam kutokuzingatia kuwa alipofariki marehemu aliedaiwa kuwa alitoa hiba tayari alikua alikwishaiuza nyumba ya Kilimahewa muda mrefu tu moja wapo miongoni mwa nyumba tatu na kufariki akiwa na nyumba mbili tu na sio tatu. Na miongoni mwa mbili hizo ndipo moja wapo iliopo hapo Begamoja imesharithiwa na kubakia hiyo ya pili inayogombaniwa katika rufaa hii kuwa

suala la kudai matakwa ya kupatikana dhana ya moja juu ya tatu (thuluthi) kwama maana ya kisheria halipo hivyo kwa kuamua maamuzi yalivyo. Hiba haipo na Mhe. Kadhi wa Rufaa amewakosesha Waomba rufaa haki yao bure maana nyumba hazikuwa tatu.

5. Kwamba Mhe. Kadhi wa Rufaa alikosea kutolisemea kwenye hukumu yake kuwa suala la ubabaifu wa Mpinga Rufaa hii kutokana na matendo yake mawili ya kudai kuwa nyumba hiyo kwanza alipewa hiba na kisha kudai kuwa aliuziwa na marehemu kwa waraka wa kiapo ni hoja ya Waomba rufaa hii kuwa hayo yamefanywa na Mpinga Rufaa kutaka kujipatia nyumba hiyo kwa dhuluma ndipo kulikompelekea kutaka awe na hati zaidi ya moja inayopelekea kuwa hatia hiyo hati ya hiba Mhe. Kadhi wa Rufaa alipaswa aifanyie tafsiri na aione ina mapungufu na sio ya kuaminika kisheria na haki maana mali haimilikiwi kwa hati zaidi ya moja ambapo kutoonekana mapungufu hayo na Mhe. Kadhi wa Rufaa ndipo kulikopelekea Waomba Rufaa hii kukoseshwa haki yao bure.
6. Kwamba ni matarajio ya Waomba Rufaa hii kuwa hati ya hiba itafanyiwa tafsiri na kuzingatiwa kisheria na kiulamaa na Waomba rufaa kurejeshewa haki yao waliokoseshwa na Mhe Kadhi wa Rufaa.

Mahakama hii iliwasikiliza Wadaawa kuhusiana na rufaa hii. Kwa upande wa Wakata Rufaa uliwakilishwa na Vakyl Hassan Bakari na upande wa Mpinga Rufaa uliwakilishwa na Vakyl Ramadhan Khalfan. Vakyl Hassan Bakari alianza kwa kueleza kuwa sababu za rufaa ni sita na yeye hataki kuongeza chochote isipokuwa aliomba Mahakama izizingatie kwa uadilifu.

Kwa upande wa Mpinga Rufaa, Vakyl Ramadhan Khalfan alieleza kuwa wao wanapinga rufaa hii kwa vile imeletwa ikiwa nje ya wakati. Hukumu ya Kadhi wa Rufaa ilitolewa tarehe 9.8.2017 wakati Waomba Rufaa wamewasilisha rufaa tarehe 2.11.2017 ikiwa siku tano zimeshapita. Vile vile Waomba Rufaa hawakuleta ombi la kukata rufaa nje ya wakati kwa mujibu wa kifungu cha 92 cha Sheria ya Mwenendo wa Madai. Vile vile alieleza kuwa Waomba Rufaa hawakupaswa kusubiri nakala ya hukumu kwa mujibu wa Order XLVI Rule 1 na 2 ya Sheria ya Mwenendo wa Madai ambayo imetoa fursa kwa mtu kwenda Mahakamani mara moja. Vakyl Khalfan

aliomba Mahakama iikatae rufaa hii, na vile vile aliomba maelezo yake ya maandishi yachukuliwe kwani yamefafanua vizuri kati ya hiba na wasia kama ilivyoielezwa na Kadhi wa Rufaa.

Mahakama hii inaanza na suala lililoletwa na Vakyl Ramadhan kuwa rufaa hii imepitwa na muda. Ni kweli hukumu ya Kadhi wa Rufaa ilitolewa tarehe 9.8.2017 na tarehe 25.8.2017 Waomba Rufaa waliomba nakala ya hukumu na mwenendo wa kesi kwa ajili ya kukata rufaa. Waomba Rufaa walipatiwa nakala na hukumu tarehe 28.8.2017 na waliwasilisha rufaa yao tarehe 2.11.2017 yaani wamewasilisha rufaa siku 80 baada ya kutokewa hukumu. Hii ni baada ya kutoa siku 3 za kusubiri nakala za hukumu na mwenendo wa kesi. Mahakama hii imeona rufaa hii bado imo ndani ya muda kwani muda wa kukata rufaa kwenda Mahkama Kuu ni siku 90 tokea siku iliyotolewa hukumu. Hii ni kwa mujibu wa kifungu cha 1 cha Jadwali ya 1 ya Sheria ya Mwenendo wa Madai (paragraph 1 of the First Schedule of the Civil Procedure Decree). Kadhi wa Rufaa alikosea pale alipowapa Wakata Rufaa siku 30 za kukata rufaa, kwani kisheria Wakata rufaa wana siku 90. Hivyo hoja hii haina msingi wowote.

Tukianza na sababu ya kwanza na ya sita ya rufaa ambazo zimelelelami hata hiba iliyotolewa na Mpinga Rufaa. Mahakama hii imeipitia hata hiyo ambayo imeandikwa tarehe 27.1.86 na kuona kuwa hata hiyo ina kasoro nyingi kwanza imeandikwa na kufutwa sehemu mbili hivyo haieleweki kama nyumba hiyo iliuzwa au ilitolewa hiba. Vile vile hata hiyo haikuwa na saina ya Mtoaji hiba, Hassan Mahmoud Mrisho wala haikuwa na saina ya mashahidi. Hivyo, hata hiyo haikubaliki kisheria. Hivyo, hoja ya Wakata Rufaa ilikuwa na msingi na Mahakama hii inakubaliana nayo.

Kuhusiana na sababu ya pili ya rufaa kuwa Mtoaji hiba alilazimishwa kumpa Mpinga Rufaa hiba ya nyumba hiyo. Ushahidi uliotolewa katika Mahakama ya Kadhi wa Wilaya hauungi mkono hoja hiyo ya kulazimishwa kwa sababu Mtoaji alikuwa na akili timamu na alikufa miaka 7 baada ya kutoa hiba, hivyo angeweza kulieleza suala la kulazimishwa. Halkadhalika walifika mashahidi watatu wa upande wa Mpinga Rufaa ambao walithibitisha kutolewa kwa hiba hiyo na wao hawakuwa na ushahidi wowote kuhusiana na kulazimisha kwa Mtoaji Hiba. Hivyo, sababu hii haina msingi na inatupiliwa mbali.

Kwa upande wa sababu ya tatu ya rufaa ambayo imezungumzia ushahidi wa wanawake ambao Waomba Rufaa walilinganisha ushahidi wa wanawake wawili ambao ni Zuwana Hassan Mahmoud ambae alithibitisha kuwa baba yao alimpa hiba ya nyumba hiyo Mpinga Rufaa, na wa Mwandawa A. Juma, mke wa marehemu ambae alisema hajui chochote kuhusu hiba hiyo. Kwa kweli ushahidi wa mashahidi hawa ulikuwa wazi kabisa; wakati Mwandawa akikataa kujua chochote kuhusiana na hiba, Zuwana, mtoto mkubwa wa marehemu Hassan Mahmoud alithibitisha baba yao kutoka hiba hiyo.

Maelezo ya kutolewa hiba pia yalithibitishwa na Talib Hassan Mahmoud pamoja na Said Hassan Mahmoud. Wote hawa walithibitisha kujua kwamba baba yao alitoa hiba kwa Mpinga Rufaa. Lakini ili ushahidi utimie katika uislamu lazima wapatikane mashahidi wawili wanaume wathibitishe jambo hili. Katika kesi hii Zuwana Hassan Mahmoud and Talib Hassan Mahmoud waliweza kuthibitisha bila ya shaka yoyote, lakini ushahidi wa Said Hassan Mahmoud haukuwa wazi na haukueleza habari hizo alizipata wapi.

Hivyo, Mahakama ilifikia uamuzi kuwa ushahidi wa Zuwana na Talib pekee yao hautoshi kuthibitisha hiba, hivyo siku ya tarehe 9.10.2018 ilimwita Said Hassan na kumtaka kuthibitisha suala hilo na yeye alieleza kwamba aliambiwa na baba yao kuwa nyumba hii yenye mzozo amemwandikia Iddi. Pia alieleza kuwa maandishi yalikuwepo na yeye aliyaona. Hivyo, kwa ushahidi huu wa wanaume wawili ulitosheleza kuthibitisha hiba, na ule wa mwanamke ulikuwa ni nyongeza. Kwa hivyo, hata kama Mahakama imeona kuwa hati ya kutoa hiba ilikuwa na kasoro nyingi bado mashahidi hawa wameweza kuthibitisha hiba aliyopewa Mpinga Rufaa.

Kuhusiana na sababu ya nne ya rufaa inayohusiana na mtu kutowa zaidi ya thuluthi moja (1/3) ya mali yake kama hiba. Suala hili lilifafanuliwa vizuri na Kadhi wa Rufaa ambae alieleza kuwa suala la 1/3 linaingia kwenye wasia na mtu hatakiwi kutoa zaidi ya 1/3 ya mali yake kwenye wasia. Lakini kwenye hiba hakuna kiwango kilichowekwa. Mtu anaweza kutoka kiasi chochote kama ni hiba. Hivyo, sababu hii ya rufaa haina msingi wowote na inatupiliwa mbali.

Kuhusiana na sababu ya mwisho ya rufaa inayozungumzia ubabaifu wa Mpinga Rufaa kuwa amepewa hiba au ameuziwa nyumba hiyo. Ushahidi uliotolewa katika Mahakama ya Kadhi wa Wilaya uko wazi kabisa Mpinga Rufaa ameeleza kwamba

yeye amepewa hiba nyumba hiyo na suala hilo limeungwa mkono na mashahidi watatu wa upande wa Mpinga Rufaa, Talib Hassan Mahmoud, Said Hassan Mahmoud na Zuweni Hassan Mahmoud ambao wote ni watoto wa Mtoaji Hiba.

Hivyo, Mahakama hii baada ya kupata uthibitisho kutoka kwa Said Hassan Mahmoud inakubaliana na maamuzi ya Kadhi wa Wilaya na Kadhi wa Rufaa kuwa nyumba inayobishaniwa ni mali ya Mpinga Rufaa ambayo amepewa hiba na Hassan Mahmoud Mrisho. Hivyo rufaa hii inakataliwa.

(Imes.) Abdul-hakim A. Issa
Jaji

22/10/2018

(Imes.)
Sk. Sameer Zulfikar

(Imes.)
Sk. Uwesu Machano

(Imes.)
Sk. Juma Fakihi

(Imes.)
Sk. Kani Mkanga

MAHKAMA

Hukumu hii imesomwa leo tarehe 22.10.2018 katika chemba mbele ya Wakata rufaa na Vakili wao Hassan Bakar na Mpinga rufaa na Vakili wake Ramadhan Khalfan.

(Imes.) Abdul-hakim A. Issa
Jaji

22/10/2018

Nathibitisha kwamba hii ni nakala halisi ya uamuzi

.....

MRAJIS

MAHKAMA KUU, ZANZIBAR